

s. Barbara Bonar CHR¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

„Polonia Sacra” – w stulecie pierwszego numeru

Rok 1918 zaznaczył się w historii dziejów naszego narodu nie tylko zakończeniem Wielkiej Wojny i odzyskaniem niepodległości. W tym samym roku w naszym kraju ujrzało światło dzienne nowe czasopismo „Polonia Sacra”. Potwierdziło ono opinię, że „w Polsce w latach 1918–1939 w badaniach naukowych w zakresie teologii katolickiej dominowała historia kościelna, bibliistyka i filozofia chrześcijańska”². Czasopismo stało się organem naukowym powstałego w 1917 roku w Krakowie Towarzystwa im. Papieża Benedykta XV-go, które powołano z okazji ogłoszenia przez tego papieża nowego kodeksu prawa kanonicznego bullą *Providentissima Mater Ecclesia* z 29 maja 1917 roku. Stąd nie powinno dziwić pełne brzmienie tytułu: „Polonia Sacra. Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa im. papieża Benedykta XV-go pod red. X. Jana Fijałka Prof. Uniw. Jagiell”.

¹ Barbara Bonar CHR – Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego; absolwentka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, doktorantka w Instytucie Historii Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego UPJPII w Krakowie; kustosz w Bibliotece UPJPII, zainteresowania naukowe: dzieje Krakowa i diecezji krakowskiej w XIX–XX wieku, historia bibliotek i książek, edytorstwo źródeł, historia Rosji, historia kultury, E-mail: barbara.bonar@upjp2.edu.pl.

² G. Wrona, *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, Kraków 2005, s. 142.

Nowe czasopismo miało zawierać

[...] rozprawy, studia, materiały, recenzje i wiadomości o sprawach i zagadnieniach, dotyczących nade wszystko prawa i życia Kościoła w Polsce, zarówno dzisiejszej, jako też i w jej przeszłości; winny się w nim znaleźć badania i omówienia, zasadnicze, jak również krytyczne, także z innych dziedzin życia narodu naszego³.

Miało stać się „narzędziem i przewodnikiem” koniecznym w twórczej pracy naukowej, nie tylko w dziedzinach historycznych czy prawnokościelnych, ale w ogóle w dziedzinie nauk teologicznych⁴. Wstęp do pierwszego numeru datowany jest na 29 czerwca 1918 roku, pojawia się w nim uwaga:

warunki wśród wojny obecnej udaremniają jeszcze na razie wydawanie czasopisma periodycznego, jak było zamierzone pierwotnie; musimy tedy poprzestać na ogłaszaniu odczytów, rozpraw i studiów w osobnych poszytach i tomach p.t. *Polonia Sacra*⁵.

Władze Towarzystwa postarały się o błogosławieństwo papieskie dla czasopisma i w numerze pierwszym opublikowano list z Sekretariatu Stanu podpisany przez kard. Piotra Gasparriego, adresowany do bpa Adama Sapiehy, protektora Towarzystwa⁶.

Z założenia „*Polonia Sacra*” była rocznikiem, lecz w pierwszym roku jej istnienia ukazały się dwa numery zawierające przede wszystkim prace poświęcone historii Kościoła, patrologii i prawu kanonicznemu. Kolejne ukazały się w latach 1919 (numer 3), 1920 i 1921. Wszystkie były drukowane w Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego (zarząd Józefa Filipowskiego); redakcja mieściła się natomiast przy ul. Wygodnej 11 w Krakowie⁷.

Bardzo często pierwotne zamierzenie stworzenia redakcji i podjęcia kolegialnych działań związanych z funkcjonowaniem czasopisma

³ *Nasz program*, „*Polonia Sacra*” nr 1 (1918), s. V.

⁴ *Nasz program*, „*Polonia Sacra*” nr 1 (1918), s. VI.

⁵ *Nasz program*, „*Polonia Sacra*” nr 1 (1918), s. VI.

⁶ M. Janiak, *Polonia Sacra - przeszłość i treść czasopisma*, „*Polonia Sacra*” R. I (XIX) nr 1/45 (1997), s. 62.

⁷ M. Janiak, *Polonia Sacra - przeszłość i treść czasopisma*, dz. cyt., s. 63.

„przeobrażały się w indywidualne przedsięwzięcia wydawnicze, zazwyczaj redaktorów naczelnych”⁸. Bez wątpienia taką osobą-instytucją był ks. Jan Nepomucen Fijałek (1864–1936) – kanonik kapituły katedralnej krakowskiej, były rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Akademii Umiejętności w Krakowie, kierownik archiwum kapituły krakowskiej⁹. Swoje działania w czasopiśmie opisywał w dzienniku, „w którym rejestrował prace związane z funkcjonowaniem periodyku, a więc gromadzenie materiału naukowego, kompletowanie współpracowników, kontakty z autorami, głównie przedstawicielami krakowskiego środowiska naukowego”¹⁰. Z dziennika dowiadujemy się również, że nie tylko opracował program czasopisma i jego strukturę, zajął się stroną graficzną, ale też korespondował z autorami, drukarniami, księgarniami i prenumeratorami. Dodatkowo osobiście wykonywał korektę wielu prac przeznaczonych do druku¹¹.

W tym czasie wśród autorów znaleźli się tacy wybitni polscy badacze jak Witold Rubczyński¹², Władysław Abraham¹³, Tadeusz Gromnicki¹⁴ czy Jan Ciemniowski¹⁵.

⁸ G. Wrona, *Polskie czasopisma...*, dz. cyt., s. 333.

⁹ *Zgon wybitnego teologia i historyka Polskiego*, „Gazeta Lwowska” 22 października 1922, nr 243, s. 1.

¹⁰ G. Wrona, *Polskie czasopisma...*, dz. cyt. s. 333.

¹¹ G. Wrona, *Polskie czasopisma...*, dz. cyt. s. 333.

¹² Witold Rubczyński (1864–1938), filozof, historyk filozofii, profesor UJ, przyczynił się do powstania Towarzystwa Naukowego im. papieża Benedykta XV; por. R. Polak, *Rubczyński Witold*, <http://www.ptta.pl/pef/pdf/r/rubczynskiw.pdf> (5.09.2017).

¹³ Władysław Abraham (1860–1940), historyk prawa kościelnego i polskiego, rektor i prof. Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, członek Polskiej Akademii Umiejętności, por. J. Sawicki, *Wspomnienia pośmiertne: Władysław Abraham (1860–1941)*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” t. 31–38 (1938–1945), s. 163.

¹⁴ Tadeusz Gromnicki (1851–1939), ksiądz, historyk Kościoła i prawa kanonicznego, profesor teologii, rektor UJ, por. *Lista pamięci – ks. prof. dr hab. Tadeusz Gromnicki*, <http://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/in-memoriam/lista-pamieci> (5.09.2017).

¹⁵ Jan Ciemniowski (1866–1947), ksiądz, doktor filozofii i teologii, pedagog, jeden z przedstawicieli katolickiego nurtu pedagogiki kultury, por. J. Kostkiewicz, *Kierunki i koncepcje pedagogiki katolickiej w Polsce 1918–1939*, Kraków 2013, s. 207 i nn.

„Nova Polonia Sacra”

W związku z regresem, a potem zanikiem Towarzystwa im. Papieża Benedykta XV-go, na skutek wyjazdu z Krakowa do Warszawy jego prezesa Antoniego Górskiego¹⁶ nastąpił upadek czasopisma. Niestrudzony ks. Fijałek „pozostawiony sam sobie, nie porzucił myśli utrzymania przynajmniej samego wydawnictwa naukowego, i to pod własną już odtąd firmą i własnym nakładem, kiedy wszelkie próby ożywienia Towarzystwa całkowicie zawiodły”¹⁷. Założył czasopismo „Nova Polonia Sacra: czasopismo poświęcone badaniu historii Kościoła, prawa kanonicznego i literatury teologicznej w Polsce”. Była to też odpowiedź na życzenie naukowców zebranych na Zjeździe historyków polskich w Poznaniu w dniu 8 grudnia 1925 roku „by powołał do życia osobne czasopismo, poświęcone naukowemu badaniu dziejów Kościoła w Polsce, a także, czego nie wolno pomijać, prawa kanonicznego i literatury teologicznej”¹⁸. Cel, jaki teraz przyświecał periodykowi, był szerszy: zakładał „głębszy i jednolity zakres prac i badań historyczno-teologicznych w Polsce”¹⁹.

„Nova Polonia Sacra” pojawiała się nieregularnie, w znacznych odstępach czasu: tom pierwszy ukazał się w roku 1928, drugi w 1926, a trzeci w 1939²⁰, już po rozpoczęciu działań wojennych. Skąd takie zamieszanie w numeracji? Książd Fijałek we wstępie do tomu 1 z 1928 roku tłumaczy, że tom drugi ukazał się wcześniej, ze względu na zamieszczoną w nim dysertację doktorską ks. Tadeusza Glemmy *O historiografii diecezji chełmińskiej aż po r. 1821*, ale główną przyczyną były trudności finansowe pisma. Pomimo dotacji z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwrócił się z apelem do czytelników:

¹⁶ Ks. Fijałek pisze we wstępie do tomu 2 (1926) czasopisma „Nova Polonia Sacra”: „niestrudzonym to jego [Antoniego Górskiego] zabiegom i finansowemu poparciu «Polonia Sacra», będąca organem i własnością wspomnianego Towarzystwa, zawdzięczała niemal wyłącznie swoje istnienie”, „Nova Polonia Sacra”, s. IV.

¹⁷ *Nova Polonia Sacra*, „Nova Polonia Sacra” 1 (1926), s. IV.

¹⁸ *Nova Polonia Sacra*, „Nova Polonia Sacra” 1 (1926), s. IV–V.

¹⁹ *Nova Polonia Sacra*, „Nova Polonia Sacra” 1 (1926), s. IV–V.

²⁰ W tym tomie ks. Fijałek, który zmarł w 1936 roku, figuruje nie jako wydawca, ale jako założyciel pisma.

[...] podpisany zwraca [się] z wiarą, iż ze swej strony wspomogą i podzielą jego trud i cel naukowy, przystępując do stałej prenumeraty w „Księgarni Krakowskiej”. [...] Na szczególniejszych dobrodziejów „Nova Polonia Sacra” nie liczy; tylko wspólny wysiłek świątłego zastępu duchownych całej Polski może ją utrzymać i przyczynić się do jej rozwoju jako czasopisma, które by mogło wychodzić stale w oznaczonych terminach przy współpracownictwie sił najwybitniejszych, nie wykluczając i autorów nawet początkujących, dla większej ich zachęty, o ile tylko przyswoili już sobie metodę naukowego badania w mierze dostatecznej²¹.

W tym okresie siedziba redakcji miała swoje miejsce w Krakowie, przy ul. Kanoniczej 20. Wśród autorów pojawiają się nowi: wspomniany wcześniej Tadeusz Glemma²², Jan Marek Giżycki²³, Władysław Wicher²⁴, Kazimierz Kaczmarczyk²⁵, Adam Vetulani²⁶ czy Mieczysław Żywczyński²⁷.

Starania ks. Jana Fijałka zostały zauważone przez Polskie Towarzystwo Teologiczne we Lwowie na jego pierwszym zjeździe w dniu 11 kwietnia 1928 roku. Z tego powodu, na znak wdzięczności, tom pierwszy zawiera dedykację „Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu we Lwowie, które do pracy twórczej na niwie teologicznej skupia i zagrzewa siły młode w całej Polsce z podzięką za zaszczyt Członka Honorowego tegoż Towarzystwa

²¹ *Nova Polonia Sacra*, „Nova Polonia Sacra” 1 (1926), s. V.

²² Tadeusz Glemma (1895–1958), ksiądz, historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, por. J. Mitkowski, *Glemma Tadeusz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959–1960, s. 44–45.

²³ Jan Marek Giżycki (1844–1925) znany również pod pseudonimem Wołyniak, historyk, znawca dziejów szkół polskich oraz zakonów na Litwie i Rusi, por. K. Rolle, *Jan Marek Giżycki*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959–1960, s. 22–23.

²⁴ Władysław Wicher (1888–1969) ksiądz, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, teolog moralista, kanonik krakowskiej kapituły, w latach 1948–1958 redagował czasopismo „Polonia Sacra”, L. Grzebień, *Wicher Władysław*, w: *Słownik polskich teologów katolickich* [dalej: SPTK] 1918–1981, t. 7: R–Z, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 392–395.

²⁵ Kazimierz Kaczmarczyk (1878–1966) historyk, archiwista, wydawca źródeł, profesor Uniwersytetu Poznańskiego, członek PAU, por. *Biogramy uczonych polskich* [dalej: BUP], cz. I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–P, red. C. M. Burdziński, Wrocław 1984, s. 14–17.

²⁶ Adam Vetulani (1901–1976) prawnik, historyk, wydawca źródeł historycznych, por. E. Gigilewicz, *Vetulani Adam*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 61–62.

²⁷ Mieczysław Żywczyński (1901–1978) ksiądz, historyk kościoła, por. Z. Zieliński, *Żywczyński Mieczysław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, kol. 1661–1662.

otrzymany na Pierwszym Zjeździe jego Naukowym we Lwowie [...] poświęca tom niniejszy Wydawca i Redaktor”.

„Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny”

Kolejny numer „Polonia Sacra” ukazał się dopiero po 9-letniej przerwie w roku 1948. Pismo nazywało się teraz „Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny”. Niestety nie zachowano ciągłości numeracji sprzed wojny. W 1948 roku pojawił się pierwszy numer roku pierwszego. Czasopismo stało się teraz organem profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Redaktorem²⁸ został ks. Władysław Wicher, a sekretarzem ks. Kazimierz Kłószak²⁹. Redakcja mieściła się w Krakowie przy ul. św. Marka 10, zaś administracja przy ul. Szpitalnej 2 (Wydawnictwo Mariackie).

Czasopismo poszerzyło swój profil na ogólnoteologiczny, będąc otwarte na artykuły historyczne i filozoficzne.

„Polonia Sacra” ma ułatwić wydziałowi teologicznemu zadania naukowo-teologiczne i służyć przede wszystkim prawdzie, która jest odblaskiem wiekuistej Prawdy, oraz jej głosicielowi na ziemi Kościołowi katolickiemu³⁰.

Jak zapisano we wstępie, tytuł został wznowiony, aby

uczcić 550-letnią rocznicę swego założenia [Wydziału Teologicznego] bullą Bonifacego IX *Eximiae devotionis affectus* z dnia 11 stycznia 1397 oraz przyczynić się do wzrostu naukowych badań teologicznych w Polsce³¹.

W pierwszym roczniku szeroko opisano jubileusz 550-lecia istnienia Wydziału Teologicznego UJ i zjazd Polskiego Towarzystwa Teologicznego (6–8 kwietnia 1948). Rok 1949 przyniósł kolejną rocznicę, upamiętnioną w zeszytcie 3. Była to 550 rocznica zgonu królowej Jadwigi. Redaktorzy we wstępie wyjaśnili:

²⁸ Skład redakcji „Polonia Sacra” po II wojnie światowej w Aneksie I.

²⁹ Kazimierz Kłószak (1911–1955) ksiądz, filozof neoscholastyk i teolog, por. Z. Hajduk, Kłószak Kazimierz, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, red. A. Bednarek, Lublin 2002, kol. 195.

³⁰ *Od Redakcji*, „Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny” 1 (1948) z. 1, s. 5.

³¹ *Od Redakcji*, „Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny” 1 (1948) z. 1, s. 1.

Poświęcając niniejszy numer *Polonia Sacra* świetlanej postaci królowej Jadwigi, przez urzędowy akt przeniesienia jej prochów do grobowca w katedrze wawelskiej spleca Wydział Teol[ogiczny] Uniwersytetu Jag[iełłońskiego], którego organem jest kwartalnik *Polonia Sacra*, choć w bardzo małej części dług wdzięczności, dług, którego moralne procenty urosły w ciągu wieków do wielkich zaiste sum. [...] Obecny numer [...] pragnie dać początek pracy i wysiłków nauki teologicznej, by tak szczerze przez królową ońgiś obdarowany Wydział Teol[ogiczny] mógł się przyczynić do wyniesienia swej Dobrodziejki na ołtarze i by Ją mógł czcić na równi ze św. Janem Kantym jako swoją szczególniejszą Patronkę³².

Wśród autorów znaleźli się m.in. Aleksander Klawek³³, Aleksander Usowicz³⁴, Hieronim Wyczawski³⁵, Piotr Bober³⁶ czy Joachim Bar³⁷.

W tym czasie administracja czasopisma zmieniła dwa razy swoją siedzibę. W roku 1950 przeniosła się na Marka 10 i dołączyła do redakcji, rok później przeniosła się na Wiślną 12. Zmiana nastąpiła również na stanowisku sekretarza redakcji, którym w 1950 roku został Hieronim Wyczawski OFM.

Obchodzona 350 rocznica wydania Biblii ks. Jakuba Wujka zainspirowała redakcję „*Polonii Sacry*” – zeszyty 1–2 (1950) zostały poświęcone polskiemu tłumaczowi Biblii.

W latach 1953–1954 pojawił się tylko jeden rocznik (6), zeszytów zaś 1–2/4³⁸.

³² *Od Redakcji*, „*Polonia Sacra*: kwartalnik teologiczny” 2 (1949) z. 3, s. 201.

³³ Aleksander Klawek (1890–1969) ksiądz, dr teologii, bibliista, prof. Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności, por. BUP, cz. I, z. 2, s. 63–65.

³⁴ Aleksander Usowicz (1912–2002) misjonarz, prof. Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, filozof i popularyzator teologii, por. W. Paluchowski, S. Rospond, *Usowicz Aleksander*, w: SPTK 1994–2003, vol. 9 az, red. J. Mandziuk, Warszawa 2006, s. 704–706.

³⁵ Hieronim Wyczawski OFM (1918–1993) historyk Kościoła, zajmował się sprawami związanymi z kanonizacją Szymona z Lipnicy i Jana z Dukli oraz beatyfikacją Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, por. Krzysztof Sitnik, *Wyczawski Hieronim Eugeniusz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1047–1048.

³⁶ Piotr Bober (1907–1955) ksiądz, adiunkt na Uniwersytecie Jagiellońskim, profesor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, kanonista, por. L. Grzebień, *Bober Piotr*, w: SPTK 1918–1981, vol. 6 kp, s. 607–608.

³⁷ Joachim Bar (1912–1997) franciszkanin konwentualny, prof. nadzw. Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, kanonista, redaktor, por. E. Antas, J. Mandziuk, *Bar Joachim Roman*, w: SPTK 1994–2003, s. 54–65.

³⁸ M. Janiak, *Polonia Sacra – przeszłość i treść czasopisma*, dz. cyt., s. 71.

„Polonia Sacra: kwartalnik kanonistyczno-historyczny”

Przemiany, jakie dokonywały się w Polsce po 1944 roku, nie ominęły też środowiska i szkolnictwa akademickiego. W strukturach uczelni państwowych nie znalazło się miejsce na nauczanie teologii. Nie powołano fakultetów teologicznych na utworzonych w latach 1944–1945 czterech uniwersytetach. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, na podstawie uchwały rady Ministrów z 11 sierpnia 1954 roku, został formalnie włączony do nowo zorganizowanej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie³⁹.

Z tego powodu czasopismo „Polonia Sacra” przestało być organem profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Opiekę nad nim przejęli profesorowie Wydziału Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie⁴⁰. Zaowocowało to kolejną zmianą tytułu: „Polonia Sacra: kwartalnik kanonistyczno-historyczny”. Redakcja zachowała dotychczasową numerację. Rok 1955 był siódmym wydawania czasopisma od zakończenia II wojny światowej. Redaktorem naczelnym został ks. Marian Myrcha⁴¹ a wśród autorów znaleźli się m.in. Aleksy Petrani⁴², Bronisław Panek⁴³, Władysław Szafrąński⁴⁴, Ignacy Subera⁴⁵ czy Władysław Padacz⁴⁶.

³⁹ Mieczysław Barcik, *Okupacja - wyzwolenie - likwidacja (1939-1954)*, w: *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997. Księga jubileuszowa*, red. S. Piech, Kraków 1997, s. 210.

⁴⁰ Henryk Bogacki, *Działalność wydawnicza ATK*, w: *XX lat Akademii Teologii Katolickiej. Księga pamiątkowa 1954-1974*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1976, s. 419.

⁴¹ Marian Alfons Myrcha (1907–1996) profesor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, kanonista, kapelan Armii Krajowej, redaktor, por. J. Mandziuk, *Myrcha Marian Alfons*, w: SPTK 1994–2003, s. 435–437.

⁴² Aleksy Petrani (1900–1977) kanonista, historyk prawa, kapelan Armii Krajowej, por. Antoni Dębiński, *Petrani Aleksy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, red. E. Gigilewicz, Lublin 2011, kol. 393.

⁴³ Bronisław Panek (1917–1975) kanonista, por. E. Wilemska, *Panek Bronisław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. E. Gigilewicz, Lublin 2010, kol. 1209–1210.

⁴⁴ Władysław Szafrąński (1908–1996) kanonik kapituły włocławskiej, prawnik kanonista, por. J. Gręźlikowski, J. Mandziuk, *Szafrąński Władysław*, w: SPTK 1994–2003, s. 643–645.

⁴⁵ Ignacy Subera (1907–1982) historyk prawa, kanonista, por. E. Wilemska, *Subera Ignacy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. E. Gigilewicz, Lublin 2013, kol. 1135–1136.

⁴⁶ Władysław Józef Padacz (1900–1974) kanonista, hagiograf, popularyzator teologii, kapelan prymasa Stefana Wyszyńskiego, por. L. Grzebień, *Padacz Władysław Józef*, w: SPTK 1918–1981, vol. 6 kp, Warszawa 1983, s. 607–608.

W 1958 ukazały się tylko dwa zeszyty, redakcja zapowiadała, że połączone numery 3–4 ukazały się w 1959 roku, ale obietnica nie została zrealizowana⁴⁷. W miejsce „Polonii Sacry” Wydział Prawa Kanonicznego powołał inne czasopismo: „Prawo kanoniczne: kwartalnik”.

„Polonia Sacra”: czasopismo Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej (Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II) w Krakowie

Rok 1981 dla Kościoła krakowskiego i środowisk uniwersyteckich okazał się ważny. 8 grudnia 1981 roku papież Jan Paweł II wydał motu proprio *Beata Hedvigis*, na mocy którego powstała Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, składająca się z trzech wydziałów: teologii, filozofii i historii Kościoła⁴⁸. To w niej na Wydziale Teologicznym w roku 1997 wznowiono (po raz czwarty) wydawanie czasopisma „Polonia Sacra”. Złączyło się to z sześćsetną rocznicą ustanowienia Wydziału Teologicznego Akademii Krakowskiej. Ówczesny rektor, ks. Adam Kubiś⁴⁹, we wstępie do pierwszego numeru, wyznaczył program czasopisma, który był kontynuacją i powtórzeniem tego, co naszkicował w roku 1948 dla „Polonia Sacra” ks. Tadeusz Glemma:

[...] teologia ma zadanie także w świetle zasad rozumu oświeconego wiarą rozwiązywać zagadnienia i trudności życia bieżącego, muszą i badania teologiczne iść w tym kierunku, by stały się drogowskazem dla tych, którzy te zasady mają wcielić w czyn we wszelkiej pracy duszpasterskiej⁵⁰.

⁴⁷ M. Janiak, *Polonia Sacra - przeszłość i treść czasopisma*, dz. cyt. s. 75.

⁴⁸ *Historia*, <http://www.upjp2.edu.pl/uczelnia/uczelnia/o-nas/historia> (07.09.2017).

⁴⁹ Adam Kubiś (1928–) profesor teologii, rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, redaktor „*Analecta Cracoviensia*”, kanonik kapituły metropolitalnej krakowskiej, protonotariusz apostolski, por. Andrzej F. Dziuba, *Laudacja wygłoszona z okazji przyznania ks. prof. dr. hab. h.c. Adamowi Kubisiowi Nagrody Naukowej im. Włodzimierza Pietrzaka*, „*Polonia Sacra*” nr 6 (2000), s. 12–27.

⁵⁰ Por. *Od redakcji*, „*Polonia Sacra*” 1 (1948) z. 1, s. 5; A. Kubiś, *Słowo wstępne*, „*Polonia Sacra*” R. I (XIX) nr 1/45 (1997), s. 3–4.

Pierwszym redaktorem, który starał się wcielić w życie założenia czasopisma, był ks. Andrzej Zwoliński⁵¹. Kolejnymi redaktorami naczelnymi byli ks. Wojciech Zyzak⁵² (w latach 2009–2012) oraz ks. Henryk Sławiński⁵³ (od 2012).

Od swojego wznowienia w roku 1997 czasopismo wydawane było jako półrocznik, a od roku 2014 wychodzi jako kwartalnik. W celu podniesienia prestiżu wydawniczego i estetycznego pisma od roku 2001 (nr 8 (52)) wprowadzono numery tematyczne (Aneks II), a od roku 2013 każdy numer wydawniczy otrzymuje własną grafikę okładki.

Wśród publikowanych artykułów zdecydowanie dominuje szeroko rozumiana tematyka teologiczna z jej inklinacjami filozoficznymi, historycznymi, kanonicznymi, socjologicznymi oraz literacko-językowymi. W gronie autorów zamieszczanych artykułów znajdują się pracownicy nauki i studenci Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II (wcześniej Papieskiej Akademii Teologicznej), ale przede wszystkim przedstawiciele wielu środowisk naukowych z kraju i z zagranicy.

Nad realizowaną misją i strategią pisma czuwa redaktor naczelny z międzynarodową radą redakcyjną, radą naukową oraz zespołem stałych lub doraźnie powoływanych recenzentów, specjalistów w wybranych dziedzinach.

Czasopismo jest wydawane w postaci drukowanej i w wersji online, do której dotrzeć można za pośrednictwem platformy czasopism⁵⁴ Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jest również indeksowane w międzynarodowych bazach danych: The Central European

⁵¹ Andrzej Zwoliński (1957–) wykładowca Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, autor ponad stu publikacji z zakresu teologii, socjologii, teorii idei, sektologii, katolickiej nauki społecznej i innych, por. notka biograficzna w pryzypisie „Polonia Sacra” 20 (2016) nr 3, s. 173.

⁵² Wojciech Zyzak (1969–) teolog duchowości, rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II (2014–), redaktor *Polonia Sacra* (2009–2012), ksiądz diecezji bielsko-żywieckiej, por. notka biograficzna w pryzypisie „Polonia Sacra” 19 (2015) nr 1 (38), s. 133.

⁵³ Henryk Sławiński (1964–) homileta, pedagog, profesor Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, przewodniczący Stowarzyszenia Homiletów Polskich (2014–2017), członek Polskiego towarzystwa Teologicznego, por. notka biograficzna w pryzypisie „Polonia Sacra” 19 (2015) nr 2 (39), s. 155.

⁵⁴ <http://czasopisma.upjp2.edu.pl/poloniasacra/index> (28.01.2018).

Journal of Social Sciences and Humanities (CEJSH)⁵⁵, Central and Eastern European Online Library (CEEOL)⁵⁶, IC Journals Master List⁵⁷ oraz w ERIH PLUS⁵⁸.

„Polonia Sacra” jest obecnie recenzowanym i wysoko punktowanym kwartalnikiem naukowym Wydziału Teologicznego UPJPII o zasięgu międzynarodowym. Teksty publikowane są w języku polskim i w językach kongresowych. Na łamach pisma prezentowane są badania z dziedziny teologii i życia Kościoła, jego działalności duchowej, misyjnej, społecznej i kulturalnej. Publikuje artykuły o charakterze naukowym i przeglądowym, tworząc platformę wymiany myśli, opinii i metod badawczych różnych specjalizacji teologicznych.

Aneks I:

Skład redakcji czasopisma „Polonia Sacra” po II wojnie światowej

ROK	REDAKTOR	ZASTĘPCA REDAKTORA	SEKRETARZ REDAKCJI
1948	Władysław Wicher	-	Kazimierz Kłósak
1950	Władysław Wicher	-	Hieronim Wyczawski OFM
1955	Marian Myrcha	-	Stefan Sołtyszewski
1997	Andrzej Zwoliński	Wojciech Życiński SDB	Roman Bogacz
2001	Andrzej Zwoliński	Wojciech Życiński SDB	Tomasz Sekunda
2009 od tomu II (25/69)	Wojciech Żyzak	Henryk Sławiński	Marcin Godawa

⁵⁵ <http://cejsh.icm.edu.pl> (28.01.2018).

⁵⁶ <https://www.ceeol.com> (28.01.2018).

⁵⁷ <https://journals.indexcopernicus.com> (28.01.2018)].

⁵⁸ <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/> (28.01.2018)].

Rok	Redaktor	Zastępca redaktora	Sekretarz redakcji
2011 od nr 29 (73)	Wojciech Zyzak	Henryk Sławiński	Witold Ostafiński
2012 od nr 31(75)	Henryk Sławiński	Dariusz Kasprzak OFMCap	Witold Ostafiński

Aneks II: Wykaz tomów tematycznych

ROK	NR	TYTUŁ
2001	8/52	Nad Listem św. Pawła do Koryntian
	9/53	Z bogactwa myśli Ojców Kościoła
2002	10/54	W pięćdziesięciolecie śmierci biskupa Teodora Kubiny ordynariusza częstochowskiego
	11/55	Mariologia
2003	12/56	O wojnie
	13/57	25 lat pontyfikatu Jana Pawła II
2004	14/58	2004: Międzynarodowy Rok Upamiętniający Walkę z Niewolnictwem i jego Zniesienie
	15/59	150 lat dogmatu o Niepokalanym Poczuciu Najświętszej Maryi Panny
2005	16/60	Współczesne wyzwanie pedagogiki wartości w postmodernistycznym chaosie
	17/61	Wokół nauczania Jana Pawła II
2006	18/62	Z nauk o rodzinie
	19/63	25 lat encykliki Jana Pawła II Laborem exercens
2007	20/64	Godność kobiety
	21/65	Polska-Ukraina Kraków-Lwów
2008	22/66	W sieci mediów
	23/67	Teologia moralna wobec wyzwań współczesności
2009	24/68	Duchowość ludzi świeckich w teologii posoborowej
	25/69	Rok Kapłański

ROK	NR	TYTUŁ
2010	26/70	Współczesne wyzwania wobec przepowiadania
	27/71	Ad fontes liturgicos
2011	28/72	–
	29/73	Tworzenie się Europy w V i VI wieku
2012	30/74 T. 16, nr 1	Męczeństwo – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość
	31/75 T. 16, nr 2	Kościół–polityka Sobór Watykański II
2013	T. 17 nr 1	Dziecko poczęte
	T. 17, nr 2	Światło wiary – Lumen fidei
2014	T. 18 nr 1	Święty Franciszek z Asyżu
	T. 18 nr 2	Zbawcze cierpienie
	T. 18 nr 3	Święty Jan Paweł II
	T. 18 nr 4	Małżeństwo według Biblii
2015	T. 19 nr 1	Seniorzy – szansa społeczna
	T. 19 nr 2	Święta Teresa z Ávilii
	T. 19 nr 3	Kwestie patrystyczne – IV wiek
	T. 19 nr 4	Pielgrzymowanie
2016	T. 20 nr 1	Ubóstwo biblijne
	T. 20 nr 2	Młodzi i Kościół
	T. 20 nr 3	Laudato si' – Ekologia
	T. 20 nr 4	Kościół w Europie
2017	T. 21 nr 1	Posłuszeństwo biblijne
	T. 21 nr 2	Słowo Boże w duszpasterstwie
	T. 21 nr 3	Życie monastyczne
	T. 21 nr 4	Migracje

Streszczenie

„Polonia Sacra” – w stulecie pierwszego numeru

W artykule niniejszym nakreślono szkic historyczny czasopisma „Polonia Sacra”. Uczyniono to w stulecie ukazania się pierwszego numeru. Czasopismo to powstało jako organ naukowy Towarzystwa im. Papieża Benedykta XV-go w roku 1918. Po upadku Towarzystwa w 1925 roku periodyk został przejęty w całości przez ks. Jana Nepomucena Fijałka i ukazywał się pod nazwą „Nova Polonia Sacra”. Wybuch II wojny światowej przerwał wydawanie czasopisma. Wznowione w 1948 roku jako organ Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego otrzymało nowy tytuł „Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny”. Po likwidacji przez władze komunistyczne wydziałów teologicznych na polskich uniwersytetach i przeniesieniu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego na Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie periodyk stał się organem naukowym tamtejszego Wydziału Prawa i ukazywał się w latach 1954–1958 pod zmienionym tytułem „Polonia Sacra: kwartalnik kanoniczno-historyczny”. Reaktywacja czasopisma pod pierwotną nazwą „Polonia Sacra” nastąpiła w 1997 roku na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (od 2009 Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie).

Słowa kluczowe: Polonia Sacra, Nova Polonia Sacra, Jan Nepomucen Fijałek, Wydział Teologiczny UPJPII

„Polonia Sacra” – on the 100th anniversary of its first issue

The article presents a historical sketch of „Polonia Sacra” journal. This was done to commemorate the 100th anniversary of the first issue. The journal was created as an organ of the Pope Benedict XV Association in 1918. After the dissolution of the Association in 1925, the periodical was taken over entirely by Fr. Jan Nepomucen Fijałek and it was published under the title „Nova Polonia Sacra”. The outbreak of World War II suspended the publication of the journal. Restarted in 1948 as an organ of the Faculty of Theology of the Jagiellonian University, it received a new title – „Polonia Sacra: a theological quarterly”. After the shutdown of theological faculties at Polish universities by the communist authorities and the transfer of the Faculty of Theology from the Jagiellonian University to the Academy of Catholic Theology in Warsaw, the periodical became an organ of the Faculty of Law and it was published in 1954 – 1958 under the title „Polonia Sacra: a historical and canonical quarterly”. The journal was re-established under the original name of „Polonia Sacra” in 1997 at the Faculty of Theology of the Pontifical Academy of Theology in Kraków (since 2009 the Pontifical University of John Paul II in Kraków).

Keywords: Polonia Sacra, Nova Polonia Sacra, Jan Nepomucen Fijałek, The Faculty of Theology of the Pontifical University of John Paul II in Kraków

Bibliografia

- Antas E., Mandziuk J., *Bar Joachim Roman*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1994–2003*, vol. 9, red. J. Mandziuk, Warszawa 2006, s. 54–65.
- Barcik M., *Okupacja – wyzwolenie – likwidacja (1939–1954)*, w: *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397–1997. Księga jubileuszowa*, red. S. Piech, Kraków 1997, s. 193–214.
- Bogacki H., *Działalność wydawnicza ATK, w: XX lat Akademii Teologii Katolickiej. Księga pamiątkowa 1954–1974*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1976, s. 419–422.
- Dębiński A., *Petrani Aleksy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 15, red. E. Gigilewicz, Lublin 2011, kol. 393.
- Dziuba A. F., *Laudacja wygłoszona z okazji przyznania ks. prof. dr. hab. h.c. Adamowi Kubisiowi Nagrody Naukowej im. Włodzimierza Pietrzaka*, „Polonia Sacra” nr 6 (2000), s. 12–27.
- Gigilewicz Edward, *Vetulani Adam*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 61–62.
- Gręźlikowski J., Mandziuk J., *Szafranski Władysław*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1994–2003*, vol. 9, red. J. Mandziuk, Warszawa 2006, s. 643–645.
- Grzebień L., *Bober Piotr*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, vol. 6, red. L. Grzebień, s. 607–608.
- Grzebień L., *Padacz Władysław Józef*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, vol. 6, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 607–608.
- Grzebień L., *Wicher Władysław*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, t. 7: R–Z, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 392–395.
- Hajduk Z., *Kłósak Kazimierz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, red. A. Bednarek, Lublin 2002, kol. 195.
- Historia*, <http://www.upjp2.edu.pl/uczelnia/uczelnia/o-nas/historia> (07.09.2017).
- Janiak M., „Polonia Sacra” – przeszłość i treść czasopisma, „Polonia Sacra” R. I (XIX) nr 1/45 (1997), s. 61–78.
- Kaczmarczyk Kazimierz, w: *Biogramy uczonych polskich*, cz. I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–P, red. C. M. Burdziński, Wrocław 1984, s. 14–17.
- Klawek Aleksander, w: *Biogramy uczonych polskich*, cz. I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–P, red. C. M. Burdziński, Wrocław 1984, s. 63–65.
- Kostkiewicz J., *Kierunki i koncepcje pedagogiki katolickiej w Polsce 1918–1939*, Kraków 2013.
- Kubiś A., *Słowo wstępne*, „Polonia Sacra” R. I (XIX) nr 1/45 (1997), s. 3–4.
- Lista pamięci – ks. prof. dr hab. Tadeusz Gromnicki*, <http://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/in-memoriam/lista-pamieci> (5.09.2017).
- Mandziuk J., *Myrcha Marian Alfons*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1994–2003*, vol. 9, red. J. Mandziuk, Warszawa 2006, s. 435–437.

Mitkowski J., *Glema Tadeusz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959–1960, s. 44–45.

Nasz program, „Polonia Sacra” nr 1 (1918), s. V–VII.

Nova Polonia Sacra, „Nova Polonia Sacra” 1 (1926), s. III–V.

Od Redakcji, „Polonia Sacra: kwartalnik teologiczny” 1 (1948), z. 1, s. 5.

Polak R., *Rubczyński Witold*, <http://www.ptta.pl/pef/pdf/r/rubczynski.pdf> (5.09.2017).

Rolle K., *Jan Marek Giżycki*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959–1960, s. 22–23.

Rospond S., *Usowicz Aleksander*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1994–2003*, vol. 9, red. J. Mandziuk, Warszawa 2006, s. 704–706.

Sawicki J., *Wspomnienia pośmiertne: Władysław Abraham (1860–1941)*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” t. 31–38 (1938–1945), s. 163–166.

Sitnik K., *Wyczawski Hieronim Eugeniusz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1047–1048.

Sławiński Henryk, notka biograficzna w przypisie „Polonia Sacra” 19 (2015) nr 2 (39), s. 155.

Wilemska E., *Panek Bronisław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, red. E. Gigilewicz, Lublin 2010, kol. 1209–1210.

Wilemska E., *Subera Ignacy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. E. Gigilewicz, Lublin 2013, kol. 1135–1136.

Wrona G., *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, Kraków 2005.

Zgon wybitnego teologia i historyka Polskiego, „Gazeta Lwowska” 22 października 1922, nr 243, s. 1.

Zieliński Z., *Żywczyński Mieczysław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. Towarzystwo Naukowe KUL, kol. 1661–1662.

Zyzak Wojciech, notka biograficzna w przypisie „Polonia Sacra” 19 (2015) nr 1 (38), s. 133.